

JAK LEPIT...

Z naší knihy si můžete vybrat, jakou vystřihovánku si sestavíte. Pro odlišení od ostatních náhledů jsme je označili modrým názvem. V pravém horním rohu je uvedena složitost vystřihovánky: jednička značí jednoduchou obtížnost a trojka je určena zkušeným modelářům.

Návody na sestavování vystřihovánek se objevovaly sporadicky. Stavitelé byli většinou odkázáni na malý obrázek, zručnost, trpělivost a vlastní zkušenosti. U složitějších konstrukcí k jednoduchému obrázku přibyl stručný návodový text. Jen výjimečně se můžeme setkat s návodovými kresbami detailně ukazujícími, jak sestavit příslušnou část modelu. Otázku, čím lepit, tehdejší modeláři řeši-

li ředěným kličem nebo moučným škrobem rozmíchaným ve vodě. Lepidla, jak je známe dnes, tehdy ještě nebyla. K vystřihování se používaly nůžky různých velikostí, k vyřezávání ostře zbrúšený hrot nože, možná i břitva. Existovala jen nepsaná obecná pravidla k sestavování vystřihovánek, podle kterých se řídíme i v současnosti.

Tato publikace nabízí výběr modelů či figurek, u kterých není žádný návodný obrázek ani text; výjimku tvoří model chrámu a loutkového divadla. Jinde se mezi díly skrývá malá kresbička, jak by měl sestavený model v konečné fázi vypadat; setkáme se i s obrázkem zrcadlově obráceným proti sestavovanému modelu ve skutečnosti.

K sestavování modelů budeme potřebovat: středně velké nůžky, modelářský nebo odlamovací nůž, tupou jehlu, pravítko, tekuté disperzní lepidlo, zašpičatělou špejli na nanášení lepidla, vodové barvy, štěteček.

Pro vyhotovení podložek pro modely domů si připravte: tuhé lepidlo v tyčince, kartónový papír nebo pivní tácky a barevné papíry.

❶ Než stříháme do stránky s modelem, jednotlivé díly si nejprve důkladně prostudujeme a představíme si, jak k sobě příslušné části patří.

❷ Je-li potřeba některé díly podlepit např. barevným papírem, musíme tak učinit v této fázi. Díl či díly si nahrubo vystříháme z papíru a podlepíme. Vsuneme mezi dva kancelářské papíry a zatížíme větší knihou. Podlepit doporučujeme figurky betlémů, vojáků, skautů, ale i oblékacích panenek.

❸ Všechny hrany, jež se mají ohýbat, včetně těch u chlopní, pečlivě naryhujeme, např. tupou jehlou. Nezapomeňte na naryhování hran u podlepovaných dílů.

❹ Díly přesně vystříháme, případně vyřezeme pomocí modelářského nebo odlamovacího nože a pravítka.

❺ Hrany, které nám vznikly stříháním, řezáním a ohýbáním, opatrně zaretušujeme vodovými barvami, které nanese v odpovídajícím odstínu jemným štětcem.

❻ Začneme postupně lepit jednotlivé díly k sobě. Ještě před samotným lepením si vždy vyzkoušíme, jak k sobě pasují. Pak lehce nanese tenkou vrstvu lepidla na chlopně dílu a tu pak přitlačíme k dalšímu dílu na odpovídajícím místě.

❼ Modely staveb nalepíme na kartónovou podložku, na kterou předem nalepíme kousky barevného papíru imitujícího např. trávu, cesty, dlažbu apod. a pak na ni model přilepíme. Zbývá již jen přilepit pečlivě vystřižené a vyřezané stromy, keře a figurky.

❽ Při sestavování modelů mějte na paměti, že jde o díla stará i celé století, proto jejich vzhled a přesnost odpovídají této skutečnosti.

... chrám sv. Jiří

Kostel sv. Jiří na Hradě Pražském

Jest nejstarší církevní stavbou v Čechách. Původní, ovšem značně menší svatyni založil již na počátku 10. století Vratislav, syn knížete Bořivoje a otec knížete Václava Svatého. Po požáru r. 1142, za panování knížete Vladislava, vystavěn byl kostel tento v dnešních rozměrech a tvaru.

Starobylá tato naše památka jest typickým vzorem nejstarších románských staveb církevních vůbec. Jest to chrám o třech lodích, z nichž každá ukončena jest polokruhovitým výstupkem, t. zv. apsidou. Apsida pravostranné lodě byla později přestavěna v gotickou kapli sv. Ludmily. V hlavní lodi chrámové je před apsidou zvýšené místo pro kněžstvo, t. zv. kůr, pod kterým se nachází starobylá, dobře zachovaná krypta.

V 16. století proveden byl na jižní straně, proti uličce Jitřské, nový portál ve formách rané renaissance. V tympanonu jest kamenný relief sv. Jiří.

Hlavní prací ve své nynější podobě pochází z konce 17. století (pozdní renaissance). Na pravé straně téhož přistavěna byla na počátku 18. století malá tak zvaná „vlašská“ kaplička ku počtě tehdáž ještě za svatého neprohlášeného Jana z Nepomuku.

V tomto starobylém chrámu jsou hroby prvních křesťanských knížat z rodu Přemyslovců, totiž Bořivoje, Vratislava, Boleslava II., Oldřicha, sv. Ludmily a Milady, dcery knížete Boleslava II., která při kostelě sv. Jiří založila první ženský klášter v Čechách. Klášter ten byl v roce 1872 zrušen.

Pokyny pro sestavování modelu.

Podle zakreslených vysvětlujících obrázků, které mohou být předem vystřihnuty, a dále dle půdorysu lze poznati, co která část představuje a kam se přilepí. Každá část opatřena je záložkou pro přilepení. Místo, kam tu kterou záložku jest přilepiti, označeno je stejným písmenem a stejným číslem. Tak na příklad záložka „a₁“ se přilepí na půdorys na místo, které je označeno rovněž „a₁“, záložka „b₁₀“ se přilepí k pravé věži a to k lince stejným způsobem (b₁₀) označené.

Před vystřiháním jednotlivých dílů budiž papír v místech, kde má být utvořen roh (tedy i u záložek!), opatrně a přesně (podle pravítka) nařiznut podle čárkované linky (— — — — —). Čerchovaná linka (* — — — — *) opatřená mimo to na obou koncích křížky znamená, že zde bude vytvořen kout a je tudíž nutno papír zde nařiznouti na opačné straně. Za tím účelem propíchne jehlou oba krajní body této linky a na rubu archu papír podle těchto dvou bodů přesně a opatrně, abychom neprořizli, nařizneme.

Pak teprve jednotlivé díly z archu podle plných linek (hlavně se všemi záložkami) vyřizneme, podle nařiznutých linek ostře ohneme a vyzkoušíme předběžné sestavení modelu. Odporuje se před konečným slepením bílé hrany papíru jak v nařiznutých rozích tak na okrajích přetřítí vodovou barvou, přibližně barvě toho kterého okolního místa odpovídající. Volme však vždy raději silnější ton.

Pokud možno budiž obdélník s půdorysem (1—2—3—4) podlepen silnější lepenkou. Aby se tato však po uschnutí neohýbala, je nutno druhou stranu lepenky polepiti přibližně stejně silným papírem.

Ostatní díly archu nemusí a ani nesmí být podlepovány, jelikož by tím složení modelu se stalo nemožným.

Původní doprovodný text a návod na sestavení modelu Chrámu sv. Jiří od B. Kočího, který naleznete na stranách 19, 21, 23 a 25

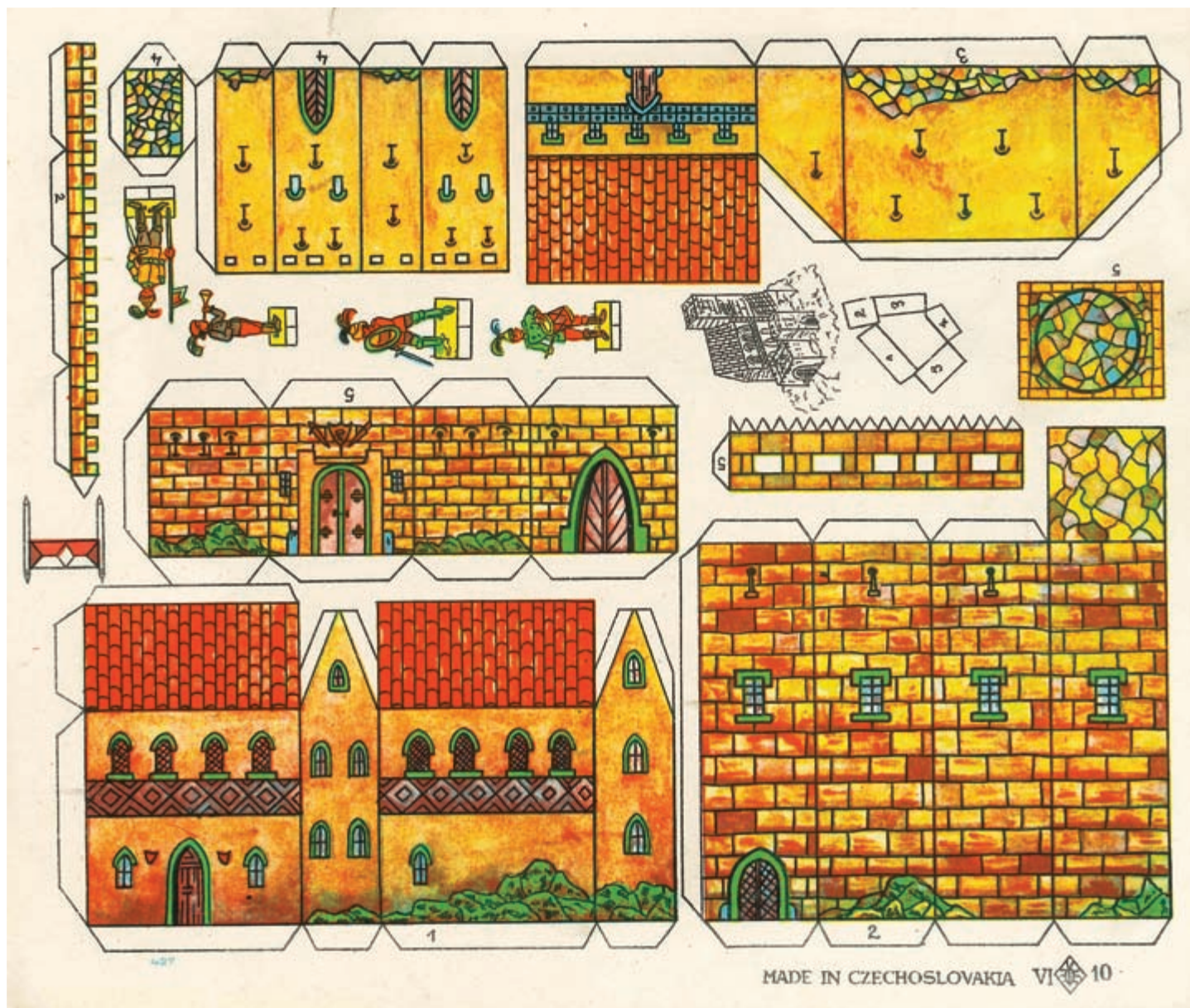
Pevnost • reklamní vystřihovánka • 16,8 x 16 cm • vydal Antonín Kostecký, Pečekká továrna na kávoviny, Pečky • 30. léta 20. století

AKAR

Pečekká
továrna na kávoviny
ANT. KOSTELECKÝ
PEČKY.

Žitná káva s karamellem zdravý nápoj pro děti – tak zněl nápis otištěný na aršíku s vystřihovánkou vydaném Pečekkou továrnou na kávoviny Antonína Kosteckého z Peček, později se sídlem v Praze. Dochovaly se nám dva vystřihovací modely z 30. let 20. století. Vystřihovánky vojenské pevnůstky a větrného mlýna byly pravděpodobně zdarma přidávány k zakoupenému výrobku. V případě vo-

Hrad • reklamní vystřihovánka • 20,8 x 17,5 cm • vydavatel Josef Chroust • 30. léta 20. století

„BROUK“ (Josef Chroust)

Brouk je neoficiální ale zažitý název pražského vydavatelství Josefa Chrousta. Ochrannou známku tvořil obrázek brouka (chrousta) ve čtverci, někdy v kosočtverci. Působilo ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století. Z jeho bohaté produkce známe několikero archů vystřihovacích betlémů, archy vojáků různých armád, archy zvířat, vystřihovací kulisy k loutkovým divadlům (1936) a modely staveb a techniky. Autorem vystřihovacích vojáků i loutkového divadla byl známý malíř Ludvík Antonín Salač. Jednotlivé listy měly různé velikosti, někdy tvořily i dvojlisty (betlémy, figurky vojáků). Vzácné jsou dochované komplety betlémů vydaných jako soubor v deskách nebo sešitová vydání oblékacích panenek. Vzhledem k množství produkce byly jednotlivé archy označeny podle typu vystřihovánky římskou číslicí doplněnou

Hana hospodyňka • 55 x 34 cm • 30. léta 20. století

arabskou. Kromě číslování nesly archy i nápis Made in Czechoslovakia, vzácněji pak Československý výrobek. Tato označení nám

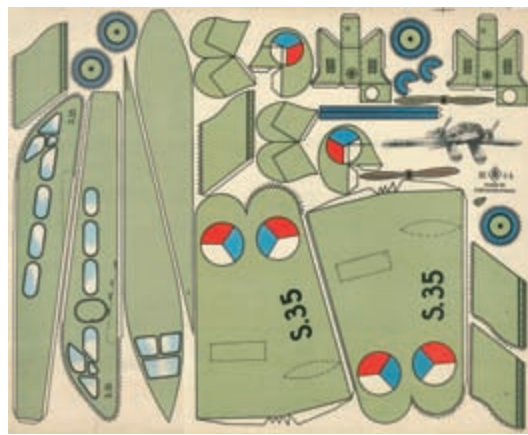
pomáhají rozlišovat i jednotlivá různá vydání vzhledem k nemalému množství dotisků.

Statek • 42,7 x 34,4 cm •
30. léta 20. století

Československá armáda • 41,5 x 34,5 cm •
30. léta 20. století

Československé letadlo • 42,8 x 35,1 cm •
30. léta 20. století

Boj o pevnost • 42,2 x 34,3 cm •
30. léta 20. století

Betlém • 42 x 35 cm •
30. léta 20. století

Divadelní loutky •
34,1 x 41,9 cm • 1936

Cihelka, Oldřich

(1881 – 1958) Akademický malíř, ilustrátor, středoškolský profesor kreslení. Proslul jako malíř a kreslíř figurálních obrazů, též ilustroval mnoho knih. Nakreslil i řadu pohlednicových kreseb mnohdy dopl-

něných verši. Část díla vytvořil na Slovensku. Maloval obálky, např. časopisu Stráž myslivosti. Pro Cihelku - kreslíře byla typická rozevrlá linka, s níž se setkáváme i u dvou archů Slovenského betlému (1919).

Slovenský betlém • 2 listy • 18,2 x 20,4 cm • 1919